

ДЕРЖАВНА ВЛАДА ТА МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

Посібник для підготовки
до іспиту

Харків
«Право»
2025

УДК 342(477)
Д36

Авторський колектив:

О. Ю. Лялюк, І. І. Бодрова, В. О. Величко, І. В. Гаращук, А. О. Муртіцева, М. О. Петришина, С. Г. Серьогіна, К. Є. Соляник, Т. В. Стещенко, А. С. Чиркін

Державна влада та місцеве самоврядування: теорія і практика :
Д36 посіб. для підгот. до іспиту / [О. Ю. Лялюк, І. І. Бодрова, В. О. Величко та ін.]. – Харків : Право, 2025. – 264 с.

ISBN 978-617-8602-83-3

Видання підготовлене кафедрою державного будівництва Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

Посібник складено відповідно до навчальної програми курсу «Державна влада та місцеве самоврядування: теорія і практика», до нього увійшли питання до іспиту та відповіді на них.

Для студентів юридичних закладів вищої освіти різних форм навчання і всіх, хто цікавиться сучасними проблемами організації та здійснення державної влади та місцевого самоврядування.

УДК 342(477)

ISBN 978-617-8602-83-3

© Лялюк О. Ю., Бодрова І. І., Величко В. О. та ін., 2025
© ТОВ «Видавничий дім «Право», 2025

Зміст

1.	Державно-правова доктрина: її генеза, сучасний стан та вплив на системно-структурну організацію державної влади та місцевого самоврядування.....	3
2.	Конституційні основи організації та здійснення державної влади та місцевого самоврядування.....	7
3.	Система органів державної влади та місцевого самоврядування в Україні: інституційний, функціональний та територіальний аспекти	10
4.	Тенденції розвитку інституту парламентаризму на сучасному етапі державотворення	13
5.	Тенденції розвитку інституту глави держави на сучасному етапі державотворення.....	15
6.	Концептуальні основи оптимізації системи центральних та місцевих органів виконавчої влади	18
7.	Еволюція концептуальних основ місцевого самоврядування, її вплив на формування і здійснення сучасної муніципально-правової політики в Україні.....	21
8.	Правове регулювання, форми, межі автономії місцевого самоврядування та роль інститутів місцевого самоврядування в механізмі здійснення публічної влади.	23
9.	Представництво та захист інтересів територіальних громад: роль органів публічної влади, правоохоронних органів та адвокатури.....	26
10.	Поняття та основні організаційно-правові механізми децентралізації влади.....	30
11.	Європейські стандарти у сфері децентралізації влади, досвід їх імплементації.....	32
12.	Становлення та розвиток сучасної концепції децентралізації державної влади в Україні. Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні	35
13.	Субсидіарність та забезпечення доступності публічних послуг як керівні засади децентралізації державної влади в Україні	37
14.	Реформа децентралізації влади: мета, завдання, етапи, правове забезпечення, напрями та способи реалізації	39
15.	Матеріально-фінансове забезпечення децентралізації державної влади	42

16. Співробітництво територіальних громад: правова основа, принципи, суб'єкти.....	45
17. Проблеми реалізації організаційно-правових форм співробітництва територіальних громад.....	47
18. Проблеми імплементації положень Європейської хартії місцевого самоврядування в державно-правовій практиці України...49	
19. Правова реформа у сфері територіальної організації влади: основні етапи, цілі, завдання та пріоритети.....	51
20. Поняття, зміст та принципи територіальної організації влади в Україні. Базовий, субрегіональний та регіональний рівні територіальної організації влади.....	53
21. Територіальний устрій як основа організації органів державної влади та місцевого самоврядування: проблеми правового регулювання та існуючого стану.....	56
22. Європейський досвід реформування адміністративно-територіального устрою.....	58
23. Добровільні об'єднання територіальних громад: правове регулювання та порядок формування. Методика формування спроможних територіальних громад.....	61
24. Реформування органів державної влади та органів місцевого самоврядування на районному рівні територіальної організації влади.....	64
25. Проблеми розмежування компетенції та матеріально-фінансової основи її здійснення між рівнями територіальної організації влади.....	67
26. Правові, інституційні, організаційні, матеріально-фінансові, кадрові аспекти реформування територіальної організації державної влади та місцевого самоврядування.....	69
27. Регіоналізація як напрям формування багаторівневого урядування. Європейські стандарти у сфері регіональної політики...71	
28. Державна регіональна політика в Україні: цілі, завдання, принципи, пріоритети та основні напрями. Проблеми правового забезпечення регіонального розвитку в Україні.....	73
29. Порядок формування та реалізації регіональної політики. Стратегії регіонального розвитку.....	76
30. Інституційна система регіонального розвитку. Агенції регіонального розвитку.....	79
31. Сталий розвиток: поняття, цілі, пріоритети. Напрями та способи стимулювання розвитку регіонів.....	82

32. Матеріально-фінансове забезпечення регіонального розвитку. Державний фонд регіонального розвитку. Угоди регіонального розвитку.....	85
33. Моніторинг державної регіональної політики. Правові аспекти подолання депресивності територій.....	87
34. Правове забезпечення та форми міжрегіонального та транскордонного співробітництва. Об'єднання єврорегіонального співробітництва	89
35. Проблеми представництва та захисту інтересів регіонів, напрями їх розв'язання.....	92
36. Принципи взаємодії органів місцевого самоврядування з органами державної влади.....	95
37. Європейський досвід організації взаємодії органів публічної влади на територіальному рівні	97
38. Правова основа взаємодії органів місцевого самоврядування з місцевими органами виконавчої влади в Україні	99
39. Інституційні способи взаємодії органів місцевого самоврядування з органами державної влади	101
40. Формування спеціалізованої системи державних органів, консультативно-дорадчих структур органів державної влади у сфері вироблення та здійснення правової політики у сфері місцевого самоврядування.....	102
41. Взаємодія асоціацій органів місцевого самоврядування з органами державної влади.....	106
42. Здійснення органами місцевого самоврядування окремих повноважень органів виконавчої влади: правова основа, суб'єкти, система повноважень та матеріально-фінансове забезпечення їх виконання	107
43. Державний контроль за виконанням органами місцевого самоврядування делегованих повноважень	109
44. Договірні форми взаємодії органів місцевого самоврядування з органами державної влади.....	112
45. Проблеми законодавчого забезпечення державного нагляду у сфері місцевого самоврядування.....	114
46. Концепція належного урядування та її роль у забезпеченні верховенства права	117
47. Теоретичний та методологічний доробок Ради Європи та Європейського Союзу у сфері належного урядування.....	120

48. Принципи та вимоги належного урядування, напрями імплементації в Україні	122
49. Належне законодавство як вимога забезпечення раціональної правової основи організації та діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування	126
50. Стратегія реформування державного управління в Україні.....	128
51. Критерії побудови оптимальної структури органів місцевого самоврядування	132
52. Концептуальні основи розподілу повноважень між органами державного та муніципального управління	134
53. Інформатизація органів державної влади та місцевого самоврядування, правове, організаційне та інформаційно-технічне її забезпечення.....	136
54. Взаємодія органів державної влади та місцевого самоврядування у сфері електронного урядування, електронні реєстри. Електронні послуги, що надаються органами державної влади та місцевого самоврядування	139
55. Правові проблеми забезпечення інформаційної безпеки та охорони персональних даних у сфері електронного урядування	141
56. Концепція ефективності публічного управління: становлення, правове регулювання та розвиток. Правове регулювання та методика оцінки ефективності організації та діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування.	144
57. Доктринальні основи формування компетенції органів державної влади та місцевого самоврядування	147
58. Проблеми правового регулювання компетенції органів державної влади та місцевого самоврядування.	150
59. Співвідношення предметної підвідомчості місцевого самоврядування та категорії «питання місцевого значення». Система та особливості здійснення повноважень органів місцевого самоврядування	152
60. Проблеми розмежування компетенції між органами державної влади та місцевого самоврядування на різних рівнях територіальної організації влади	156
61. Поняття, причини та форми компетенційних конфліктів у діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування	159

62.	Роль судів конституційної юрисдикції у попередженні і усуненні компетенційних конфліктів між органами державної влади та органами місцевого самоврядування	161
63.	Державний контроль та нагляд в механізмі усунення компетенційних конфліктів у діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування.....	163
64.	Напрями удосконалення правового регулювання компетенції органів державної влади та місцевого самоврядування. Оптимізація системи делегованих повноважень органів місцевого самоврядування	167
65.	Концептуальні основи перерозподілу повноважень між органами державної влади та органами місцевого самоврядування в рамках реформи децентралізації влади	170
66.	Недоліки конституційного, законодавчого та підзаконного регулювання статусу та організації роботи органів державної влади і місцевого самоврядування.....	172
67.	Планування законопроектної роботи у сфері регламентації правового статусу та діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування: правове регулювання, порядок здійснення, проблеми та напрями оптимізації.....	175
68.	Співвідношення законодавчої та підзаконної регламентації відносин організації та діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування: сучасний стан та способи усунення наявних недоліків	179
69.	Проблеми кореляції муніципально-правового регулювання з іншими видами галузевого регулювання відносин організації та діяльності органів місцевого самоврядування	182
70.	Прогалини та колізії правового регулювання статусу та організації роботи органів державної влади і місцевого самоврядування, способи їх подолання.....	185
71.	Роль адміністративних судів у подоланні недоліків правового регулювання статусу та організації роботи органів державної влади і місцевого самоврядування	188
72.	Напрями удосконалення законодавчого регулювання правового статусу та організації роботи органів державної влади і місцевого самоврядування.....	191
73.	Правова основа та принципи нормотворчої діяльності в органах державної влади та місцевого самоврядування.....	194

74.	Напрями удосконалення правового регулювання законодавчого процесу	197
75.	Проблеми правового регулювання нормотворчої діяльності Президента України, шляхи їх розв'язання.....	201
76.	Впровадження сучасних інформаційних технологій в нормотворчу діяльність органів виконавчої влади.....	203
77.	Нормотворча діяльність в органах місцевого самоврядування: проблеми інституційного, правового, організаційного та матеріально-технічного забезпечення	205
78.	Роль постійних комісій місцевих рад у нормотворчому процесі.....	208
79.	Особливості підготовки і прийняття статуту територіальної громади, регламенту місцевої ради.....	211
80.	Правове регулювання і порядок забезпечення участі членів територіальної громади у нормотворчому процесі в органах місцевого самоврядування, напрями оптимізації	214
81.	Контроль у сфері нормотворчої діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування.....	217
82.	Інформаційна відкритість органів державної влади та місцевого самоврядування. Формування концепції відкритого уряду.....	220
83.	Міжнародні стандарти у сфері доступу до інформації та участі громадян у процесі прийняття рішень, проблеми їх імплементації в Україні.....	222
84.	Доступність публічної інформації і проблеми правомірності її обмеження	225
85.	Правове регулювання роботи органів державної влади та місцевого самоврядування із запитами на інформацію.....	228
86.	Завдання і значення громадських рад та інших консультативно-дорадчих структур органів державної влади та місцевого самоврядування у механізмі публічної комунікації.	230
87.	Правове регулювання, принципи та форми електронної демократії.....	232
88.	Електронні петиції як форма колективного звернення громадян: особливості правового регулювання, порядку подання та розгляду	233
89.	Правова основа та порядок використання електронних та інших інноваційних технологій у виборчому процесі.....	235
90.	Народна ініціатива як підстава проголошення всеукраїнського референдуму: правове регулювання та порядок здійснення	236

91. Право участі у справах місцевого органу влади, особливості правового регулювання	238
92. Роль форм партисипативної демократії в діяльності органів місцевого самоврядування та шляхи удосконалення організаційно-правового механізму їх застосування	240
93. Проблеми правового статусу та організації роботи органів самоорганізації населення як особливої форми участі членів територіальної громади у здійсненні місцевого самоврядування.....	242
94. Міжнародні етичні стандарти поведінки державних та муніципальних службовців, шляхи їх імплементації їх у національне законодавство	244
95. Модельний кодекс поведінки державних службовців. Моральні та правові вимоги до поведінки державних та муніципальних службовців.	246
96. Етичні засади відносин державних, муніципальних службовців та громадян. Керівні принципи боротьби з корупцією	248
97. Конфлікти інтересів на державній та муніципальній службі: етичні аспекти	250
98. Інституційні механізми підтримки етичних засад діяльності державних та муніципальних службовців	252
99. Моральні та етичні проблеми служби в органах державної влади та місцевого самоврядування, шляхи їх розв'язання	254

Навчальне видання

Лялюк Олексій Юрійович,
Бодрова Ірина Іванівна,
Величко Валерій Олександрович та ін.

ДЕРЖАВНА ВЛАДА ТА МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

Посібник для підготовки до іспиту

Видається в авторській редакції
Комп'ютерна верстка *О. А Лисенко*

Підписано до друку 16.04.2025. Формат 60×84/16.
Ум. друк. арк. 15,3. Обл.-вид. арк. 12,2. Тираж 100 пр. Зам. № 334

ТОВ «Видавничий дім «Право»,
вул. Харківських Дивізій, 11/2, м. Харків, Україна
Для кореспонденції: а/с 822, м. Харків, 61023, Україна
Тел.: (050) 409-08-69, (067) 574-81-20, (063) 254-50-84

Вебсайт: <https://pravo-izdat.com.ua>

E-mail для замовників послуг: verstka@pravo-izdat.com.ua

E-mail для покупців: sales@pravo-izdat.com.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 8024 від 05.12.2023

Виготовлено ТОВ «Промарт»,
вул. Весніна, 12, Харків, 61023, Україна
Тел. (057) 717-25-44

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 5748 від 06.11.2017